

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 5. МАРТА 1895.

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 19.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМЧЕВА УМЕТНОСТ.

У једном писму на Анцела де Губернатиса каже Ернесто Роси, познати талијански трагед ово:

„По мом схватању постоји међу глумцем — уметником и обичним представљачем огромна разлика. Уметнику ни из далека не достају само природне врлине, као што је елеганција покрета, лепи узраст, добар акценат, лака и јака дикција: од њега се тражи широко, опште изображење, познавање повеснице, дубока студија матерњег језика, знање укупне књижевности, посебице драмске, и нежно развијени слух за мелодију језика и ритам стиха. Шта више, уметник мора имати и оно осећање за лепоту, ону естетску црту, која се не ограничава на поједину уметничку врсту као што је класицизам, романтизам, трагика или комика . . . Али у првом реду има право на име *правога* уметника само онај, који има прву и главну особину мимика: вештину, да своје физичке и психичке способности подреди служби најразличитијих карактера, које има да створи и интерпретише. Он мора мисли, осећаје, страсти и махне особа, које му вади приказати, тако да усвоји и у себе прелије, да идеалну слику песникову задахне правим животом и тако је унесе у живот и пред публику.“

Ал' сад је питање, како се то уноси?

Међу глумцима уметницима има их две врсте, које се морају једна од друге тачно раздиквати. Једни се, интерпретишући мисли песникова, са свим слију с осећајима идеалне особе, коју приказују, с њом дишу, држу од радости, плачу и у *истини* физички трпе, а други — својом *вештином* умеју у гледаоца да побуде илузију и осведочење, да он као приказивач јунака с њим *заиста* и осећа. То јест, пита се, да ли глумац треба да живи у својој улози или да је над њом?

О овој се теми већ много говорило и расправљало, па нам добро долази најновија књига француског славног глумца Коклена старијег, где о својој вештини износи своје мишљење.

Студија та носи натпис: „*L'art du Comédien*“ и у њој је јасним, француским пером казано, што је уметник и какав треба да буде.

Глумац је -- вели — инструменат, којим мора знати сам да се служи. „Да би то могао, треба своју душу да раствори у број: један, и у број: два. Број један је: уметник, а број два: инструменат. Број један мисли и за тим иде, да схвати задатак, који му задаје песник, а број два га изводи. Ово растворавање индивидуалитета мора се извршавати у свакој уметности, а највише у глумачкој. Глумац мора сам себе гледати као модел, као неку трећу особу, која се њему мора покоравати. Он ту особу теше и гледи док онај критичар, који се крије у броју један, не буде задовољан. Глумац, на пример, заодене Тартифа — или коју другу књижевну особу — оделом, за које мисли, да је Тартифу најприкладније. Даде му изражај лица и држања, које број један одреди. Задахне га ѡудским гласом, и душом Тартифом. Број два онда изађе на позорницу, корача, мисли, гледа, креће се и слуша, како му број један заповеда. Док публика разабира: то је тај или тај глумац — није уметност изнела ништа савршенога. Она је постигла своју цел, кад публика дође до уверења, да има послана са живцем Тартифом, а не с приказивачем његовим.

Према тој теорији мора се најпре карактер улоге темељно и основно проучити, а онда тек карактер, како га је уметничка душа глумчева сложила, изнети на позорницу. Број један мора увек остати владаром, душом, која у броју два налази свој лик и израз. Идеални би глумац

био онај, којега би број два састојао из тако меке ствари, да број један може из ње месити и слагати облике, какве год му се само прохте. Има, на жалост, и таквих глумаца — ал' то нису уметници — код којих број два води главну реч, и који се не равнају према улози,

нега се улога мора увијати према њима. Чим се појаве на позорници, публика из сваког гласа и покрета њихова види глумца а не особу, коју има глумац да прикаже. То су прости представљачи, који приказују сами себе.

Толико Коклен.

(Свршиће се.)

ИСТОРИЈА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Ултимо.“) Шаљива игра у пет чинова од Густава Мозера. Приказана 2. (14.) марта о. г.

Прошло је петнаест а и више година, како на позорници нашој не видејмо ту шаљиву игру. Први је пут приказана 7. (19.) маја 1877. године, и то с таквим успехом, да се осам дана доцније на оште захтевање публике морала опет приказати. Од ондашњих глумаца нема више у животу: Саве Рајковића (Лебрехта Шлеггла), Марије Рајковићке (Терезе), Николе Зорића (Рајнхарда Шлегла), Васе Марковића (Хаза) Ник. Рашића (Бернхардија) и Бопковића (Бернта) а у дружини нису више, Л. Хаџићева (Хедвига); Б. Хаџићева (Бајдерка) и Јуришића (Аугуст). Од данашњих чланова приказиваху тада а сад не: Ј. Поповићева-Добриновићка (Павлина), и Ружић (Алберт Рихтер) а улоге друге добише: А. Лукић (Лаинге), и Добриновић (Шенеман); једна је Драгиња Ружићка (Каролина) остала у својој улози. Колико их само нема више; време и прилике их однеше, као и ону стару зграду, негдашње позориште наше.

Ко су 2. (14.) марта о. г. били носиоци улога у тој шаљivoј игри, показује нам позоришни лист.

И нехотице нам се намеће, да упоређујемо садашњи приказ са тадашњим, особито што се тиче главних улога. И казаћемо одмах, да садашњи није био од онако великог успеха као тадашњи. Госп. Додриновић (Лебрехт Шлегг) истројио је на изучавање и приказивање улоге много труда и разумевања, али му је, по нашем мишљењу темпераменат стајао на путу. Он је то добро знао, те се и савлађивао, а то савлађивање се на многим mestима могло баш и пријетити. Свака реч и сваки покрет беху му про-

мишљени, управо израчунани; а то се дало спасити. Да нам није још Сава Рајковић у памети можда нам игра Добриновићева не би изгледала тако, како нам изгледа. Лебрехт Шлегг је добро ћудан и бониван, а та својства одговараху нарави Саве Рајковића, и што је овом ишло као играчка, на то је морао Добриновић трошити много уздржљивости и контроле над самим собом. Исто то, али само у обратном смислу, имамо приметити и привазу госп. Лукића (Рајнхард Шлегг). Никола Зорић је тада играо себе самог, пргавог и заједљивог професора, Лукић је више сталнији и типи. Зато је и он морао испадати из нарави своје, да пргавога Рајнхарда прикаже као што улога захтева. По нашем мишљењу је Лукићу то и пошло за руком, бар у главнијим моментима јесте, и ми смо уверени, да ће оба та врсна уметника наша у доцније доба својим улогама одговорити са свим, кад се у њих буду „унграли“, али пре свега: пред нама не би требале да су сенке: С. Рајковића и Н. Зорића, како би објективније и неутралније могли судити о приказу г. г. Добриновића и Лукића.

Врло тешку партију, опет са гледишта негдашње представе, имао је г. Спасић (Алберт Рихтер), јер он је замењивао г. Ружића. Па и ако је то тешко, врло тешко, ипак можемо честитати Спасићу, који се, до душе, са мало озледе, али опет зато вешто извукao из тугаљива положаја свог. И гђа М. Марковићка је имала да подноси много са успомене на М. Рајковићку. Разлика је, што је она била прнамањаста а Рајковићка плава Тереза; али ипак, ипак . . . плава Тереза не иде нам из главе.

Тежак положај је имала гђа Васиљевићка, (Павлина) која при свој добро вољи није била оно, што је била гђа Јена Добриновићка.

Ланге г. Николића је у својој малености био типска фигура.

Овом приликом видесмо г. Тодосића (Хаз) први пут у већој улози; па ако и није све одговарало салонском „гигерству“, испак можемо држати, да ће у будуће тога бити. Г. Бакаловић (Шенеман) имао је улогу за себе и према темперменту свом, а то ће онда доста и рећи. Још нам споменути вља гђу Ј. Весићеву (Хедвигу), гђу Жикићку (Балдерку) и г. г. Марковића (Бруна Бернта), Душановића (Бернхардија) и Стефановића (Августа).

Гђу Драгу Ружићису (Каролину), као највернију особу у тој шаљивој игри, оставили јмо хотимице на послетку, да јој кажемо, да осамнаест година, које су прохујале, на њојзи трага оставиле нису. Ми се радујемо, што можемо то рећи, колико у интересу њеном, толико и у интересу позоришне уметности наше.

М. С—к.

СИТНИЦЕ.

(Љубавне бактерије.) Познато је, да су бактерије ситне животињице, које изазивају разне болести, кад ма којим путем доспју у човечију крв. Тако је Др. Роберт Кох нашао, да и суву болест проузрокује једна врста бактерија. Но пре неког времена иронашао је неки лекар у Чикагу, у Америци, неку нову врсту бактерије, која, кад се на човека накалами, изазива љубав. Тај лекар покушавао је, да њом калами многе особе и увек му је оглед испао са успехом. Тако, кад је накаламио тим отровом неког седамдесетогодишњег „јуношу“, а овај истог дана наручи код зубног лекара нове зубе, направи нове хаљине од енглеске материје и купи гитар. Нека старија девојка, која је признала да јој има тридесет и девет година, отворила је длетом своју штедионицу, узела из ње стотину долара и набавила воду за улепшавање лица, нову пллаву косу и учитеља певања, кога је погодила за годину дана. Код младих људи то је каламљење још друкче успело. Неки трговачки момак од 17 година усвоју је килу зејтина — место у канту од лима, у штапицу од хартије и сео је на корпу пуну јаја, место на стоплицу. Неки фотограф, који је само неколико месеца старији од тога трговачког момка, при фотографисању младе девојке пољуби прво њену слику, тек што је извадио испод својих хе-

микалија, те се у мало није отровао. А нека дадиља метнула је мачку у кољевку, а дете хтела да баци кроз прозор, но срећом наиђе детиња мати, те је задржи и одмах отпусти. Кад је за све то дознала власт у Чикагу, хтела је оном лекару да забрани даље покушаје са калемљењем љубавних бактерија; али га није могла наћи, јер је он дан пре утекао са ћерком своје газдарице, где је био у стану, пошто је и на њој пробао свој нови проналазак.

(Мудра поука.) Прича се, да је неки султан упитао свога великога везира, који је био чувени државник: „Који је савезник за Туреку најбољи.“ После дугог премишљања велики везир одговорио му је ово: „О, падиша! Наш положај сличан је ономе, у коме се једном нашао Насредин хоџа. Једне ноћи он чу под својим прозорима неку свађу. Збаци са себе јорган и изађе да види шта је то. Кад се хоџа вратио, упита га кадуна: „Шта је то било?“ — „Није ништа“, — одговори хоџа, — „цела ларма и свађа била је због мого јоргана. Сад свађе нема, али нема ни јоргана.“ — И доиста, лопови беху зајармали, да само хоџа изађе из собе, да види шта је то, па су му за то време кроз отворен прозор дигли јорган. Султан је, веле, појмио смисао ове басне и — ућутао је.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа.

У уторак 7. (19.) марта први пут: „Брачна срећа.“ Шаљива игра у 3 чина, од Вала брега, с француског превео Симо Матавуљ.

У четвртак 9. (21.) марта: „Господар од ковинца.“ Позоришна игра у 4 чина, написао Оне, с француског превео Глишић.

У суботу 11. (23.) марта први пут: „Северо Торели.“ Драма у 5 чинова, написао Франсоа Копе, с француског превео Душан Л. Ђокић.

У недељу 12 (24.) марта по други пут: „Бидо.“ Слика из сеоског народног живота, у 4 чина, с певањем и играњем, написали Ј. Веселиновић и Д. Брзак, музика од Д. Јенка.

ИСПРАВАК. У броју 16. листа нашег, у песми **Тужни дани!**... поткрепле су се ове две замешније погрешке: у наслову: место споменик, треба да је споменак. У потпису: место Поповић треба да је Попић, што се овим исправља.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТВО

19. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новоме Саду, у недељу 5. (17.) марта 1895:

САЂУРИЦА И ШУБАРА.

Награђена шаљива игра у 4 чина, с певањем и играњем. Из живота покојне пришке слепачке академије. Од Илаје Округића-Сремца. -- Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Пантелија, слепац, управитељ
слепачке академије у Иригу Добриновић.
Арсеније } слепци — — Лукић.
Гавра } слепци — — Жикић.
Милош Ђурић, сељак пришки Стефановић.
Милка, сестра му — — Ј. Весићева.
Милева драга му — — З. Ђуришићева.
Стеван Гулић, солга пришки Николић.
Ристо, пандур — — Тодосић.
Митар, катана ескадрона ху-
карског у Иригу — — Васиљевић.

Пинтер Михаљ, стажментар	
хусарски	— — — — —
Јевта Џурић, брица пришки	Бакаловић.
Келнер	— — — — —
Штуцер	— — — — —
Фрајла	— — — — —
Прва	— — — — —
Друга } — — — — —	Д. Васиљевићка.
Трећа } — — — — —	К. Жикићка.
Четврта } — — — — —	Д. Васиљева.

Збива се у Иригу.

Војнички свирачки збор 70. варадинске пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Лепа Маца“. Марш, од Шуберта. — 2. „Сватовац“. Смеса, од Перла. — 3. „Словенске песме“. I. смеса, од Шуберта. — 4. „Официрско коло.“

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11 сахата пре подне. Претплатници добијају ложу своју или места своја по претплатној цени.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне у позоришту и после на каси.

Болују: Ј. Добриновићка, С. Бакаловићка, З. Ђуришићева.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.